

SYMFONIE

- orchestrální skladba vážného obsahu a většího rozsahu
- myšlenkově patří k nejzávažnějším a nejnáročnějším skladebným druhům v dějinách evropské hudby
- psána pro velký orchestr, který je podle symfonie pojmenován – symfonický
- název symfonie (souzvuk) už v antickém Řecku, v evropské hudbě se od té doby vyskytoval až do 17. století v různých významech (jako název hud. nástrojů, skladeb, nebo hudby obecně)
- od počátku 17. století označoval termín *s i n f o n i a* jednodílnou předeheru italského typu s tempovým označením (R-P-R)
- počátkem 18. století změna funkce: samostatná koncertní skladba, která se vyvinula z italské sinfonie, jejíž jednotlivé části se osamostatnily (1. 2. 3. Menuet, 4.)
- na jejím formování měli vliv čeští hudebníci v Mannheimu (J. V. Stamic, F. X. Richter- na 3. místě Menuet, do 1. věty pronikla sonátová forma)
- raně klasické symfonie měly ráz zábavné hudby, různý počet vět a neustálenou formu
- postupně se v symfonické tvorbě pojetí symfonie obsahově a myšlenkově prohlubuje, což dokládá 12 Haydnových Londýnských symfonií z let (1790 – 1795), poslední 3 Mozartovy symfonie (Es, g, C „Jupiter“)
- za zakladatele moderní symfonie považován Beethoven:
 - 1) rozšířil orchestr o žestě a bicí
 - 2) menuet nahradil scherzem
 - 3) zvětšil rozpětí vět u (6. symfonie)
 - 4) některé s. koncipoval podle předem daného programu (popis a zvukomalba = nižší stupeň hudebního líčení)
 - 5) do finále 9. d moll zapojil sóla, sbor a orchestr
 - 6) zhudebňuje velké a společensky závažné myšlenky
- těžištěm klasické symfonie 1. věta, postupem času nabývá stále většího významu věta finální jako vyvrcholení a vyústění celého cyklu (také psána v sonátové formě)
- v 19. století je symfonie pokládána za reprezentativní hudební druh, sloužící k závažné často až filozofické výpovědi skladatelově; už nejde o množství, ale o kvalitu
- v této době vznikla celá řada symfonií, které vedle sebe žily bez jakékoliv bližší závislosti. Jedná se o tyto symfonie:

1. **programní symfonie** = je komponována podle předem daného programu, který má mimohudební námět (nehudební povahu), jenž může být literární, výtvarný či přírodní. Takové symfonie psal: Berlioz, Liszt, Mahler, Strauss
2. rozvíjející se **národní školy** vnesly do symfonie lidovou hudbu – především **národní tance**, např. Dvořák místo scherza stylizuje český národní tanec – furiant
3. v průběhu 19. a 20. století se symfonický orchestr stále zvětšuje a obohacuje o další nástroje a symfonická tvorba nabývá stále větších možností, vznikají **mohutné velké symfonie** dokladem je Bruckner (žestě) a Mahler
4. paralelně s velkými symfoniemi vznikají **komorní symfonie** pro komorní obsazení, někdy jen pro smyčcový orchestr – takový typ reprezentuje A. Schönberg: Komorní symfonie (15 nástrojů!), A. Webern: Symfonie pro malý orchestr, op.21
5. vyvíjí se i drobnější symfonie – **symfonieta**; P. Bořkovec: symfonieta pro komorní orchestr; L. Janáček: Sinfonietta, V. Kaprálová: Vojenská symfonieta
6. Vokální – poprvé Beethoven v deváté – v jeho duchu pak pokračovali romantičtí autoři: Mendelssohn ve 2. symfonii „Lobgesang“, Liszt v závěru obou symfonií, Berlioz (symfonie Romeo a Julie), Mahler (2., 3., 4., 8.)

Slavní symfonikové 18. – 20. století

Stamic 60	Liszt 2
Haydn 104	Čajkovský 6
Mozart 40 číslovaných (celkem 76)	Prokofjev 7
Beethoven 9	Rachmaninov 3
Schubert 10 (3 nedok.)	Scryabin
Schumann 4	Glazunov
Mendelssohn 5 (12 smyčcových)	Mahler 10 (9. nedokončená)
Brahms 4	Strauss 2
Bruckner 11 (číslovaných 9)	Šostakovič 15
Dvořák 9	Honegger 5
Berlioz 4	Milhaud 12
Martinů 6	

Vyznačeno tučně = romantické symfonie období 19. století